

Guía Docente				
Datos Identificativos				2015/16
Asignatura (*)	Metodoloxía da investigación	Código	612847215	
Titulación	Mestrado Universitario en Dereito: Estudos da Unión Europea (plan 2012)			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Dereito Público Especial			
Coordinación	Rivas Pala, Pedro	Correo electrónico	pedro.rivas@udc.es	
Profesorado	Garcimartin Montero, Carmen Moran Garcia, Gloria Maria Rivas Pala, Pedro	Correo electrónico	carmen.garcimartin@udc.es gloria.maria.moran@udc.es pedro.rivas@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>O predominio tradicional do ensino puramente teórico e conceptual nas diferentes materias que compoñen a licenciatura en Dereito, unido á inexistencia de materias metodolóxicas na maior parte dos plans de estudo que se imparten actualmente nas facultades españolas, facilita que se produza un certo baleiro na formación dos estudantes, especificamente no que se refire ás súas capacidades e habilidades para a análise de problemas xurídicos concretos e, en definitiva, para a investigación, mesmo a nivel elemental.</p> <p>La materia ?Metodología de la investigación? trata de paliar, dentro de las limitaciones existentes, el aludido déficit. Concretamente, tratarán de proporcionar a los estudiantes algunos instrumentos para el desarrollo de determinadas habilidades intelectuales e instrumentales.</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
B1	CG1 Coñecemento das institucións da Unión Europea e das vías de acceso ante elas dos cidadáns e das persoas xurídicas
B2	CG2 Coñecemento das áreas xeográficas e dos aspectos materiais nos que se desenvolve a acción exterior da Unión Europea
B3	CG3 Manexo solvente da información sobre a UE e dos portais xurídicos e de información da Unión Europea
B4	CG4 Comprensión do pasado xurídico común europeo
B5	CB6 - Posuír e comprender coñecementos que aporten unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B6	CB7 - Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornas novas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplas (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B7	CB8 - Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partires dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vencelladas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B8	CB9 - Que os estudantes saiban comunicar as suas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun xeito claro e sin ambigüidades
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe		
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título	
Capacidade de análise e definición rigorosa de problemas xurídicos	B11 B13 B17	
Ser capaz de deseñar un proxecto de investigación rigoroso e orixinal relacionado cos estudos da Unión Europea	B11 B12 B14 B15 B16 B17 B18	C13 C16 C18
Ser capaz de elaborar un traballo de investigación xurídica sobre cuestións relacionadas co Dereito da Unión Europea.	B13 B14 B15 B16 B17 B18	C11 C12 C13 C14
Coñecer e aplicar as técnicas principais da comparación xurídica	B11 B13 B15 B17	

Contidos	
Temas	Subtemas
INTRODUCCIÓN Tema 0. O que é e o que non é investigación xurídica	1. O Dereito é un saber normativo. 2. O Dereito é un saber práctico. 3. Dereito e Humanidades. 4. Dereito e Ciencias sociais. 5. O saber xurídico non coincide co saber legislativo.
PRIMEIRA PARTE. ANÁLISE DE PROBLEMAS XURÍDICOS Tema 1. O proceso da análise xurídica.	1. O marco xeral da análise e a súa índole circular: problema, sistema e solución. 2. A importancia do sistema de fontes do Dereito para a determinación da base do sistema. 3. Universo de casos e universo de solucións maximales. Casos xenéricos e casos individuais. 5. Indeterminación e vaguedad do Dereito. Problemas derivados da falta de información suficiente.
Tema 2. O problema, entre os feitos e o Dereito	1. A provisión da información fáctica. 2. A análise factual: partes ou persoas involucradas; cousas e obxectos involucrados no caso; bases xurídicas do problema: pretensións, defensas e excepcións. 3. A determinación ou identificación dos problemas ou cuestións xurídicos. 4. A organización dos problemas ou cuestións xurídicas.
Tema 3. O establecemento ou determinación das regras que rexen o caso (base do sistema).	1. Atopar o Dereito aplicable: a) aspectos relacionados coa prelación, a xerarquía e o ámbito de aplicación material das fontes. b) Técnicas de procura: por palabras, conceptos ou tópicos; por referencia a autoridades normativas ou xurisdicionais. c) A axuda da doutrina e das fontes secundarias. 2. A lectura do Dereito aplicable: a) aprender a ler como xuristas; b) avaliar o contido das normas legislativas e administrativas; c) avaliar o contido da xurisprudencia. 3. Actualizar e adaptar o Dereito ao caso.

Tema 4. A determinación da solución ou rango de solucións do caso.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Consecuencias normativas: casos fáciles e casos difíciles. 2. A necesidade de elixir: elección estratéxica e elección imparcial. 3. A necesidade de derivar a solución elixida a partir do sistema. 4. A necesidade de xustificar a derivación: o lugar da argumentación.
SEGUNDA PARTE. A ELABORACIÓN DUN TRABALLO DE INVESTIGACIÓN: ORIENTACIÓNS PRÁCTICAS Tema 5. Algúns estándares de calidade na investigación e análises xurídicas.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Especialización. 2. Acribia: as súas manifestacións.
Tema 6. O inicio e desenvolvemento dunha investigación.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fontes de coñecemento e fontes de información: a) a procura do material normativo, jurisprudencial e bibliográfico preliminar. b) Criterios de selección e valoración crítica da bibliografía. c) Orientacións prácticas e recursos para o rastrexo exhaustivo das fontes e da bibliografía pertinente. d) Clasificación do material: a lectura e a súa orde; as notas e fichas. 2. Organización e análise da información adquirida a través da lectura.
Tema 7. A redacción.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Características e pautas xerais que deben tomarse en conta á hora de escribir. 2. A cita textual e a paráfrasis; aclaracións sobre o uso de %ou201Ccfr.%ou201D con relación a autores, normas legais ou sentenzas. 3. Fluidez do texto e referencias en notas ao pé; citas extensas de autores, leis ou sentenzas. 4. Diferentes funcións das notas. 5. Diferentes sistemas de notas e formas de citar. 6. Sobre o emprego de abreviaturas.
Tema 8. As citas en traballos xurídicos profesionais e académicos.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Importancia de citar correctamente e consecuencias negativas de citar de maneira defectuosa. 2. Formalidade e corrección substancial das referencias; as citas e o argumento de fondo. 3. A coherencia interna nas citas. 4. Notas ao pé, notas ao final e referencias no texto. 5. Modo de citar un libro. 6. Citas dun traballo incluído como capítulo nun libro colectivo. 7. Modo de citar artigos de revista e citas de artigos publicados en repertorios de doutrina e xurisprudencia. 8. Novas citas dun libro, capítulo de libro ou artigo xa citado; aclaracións sobre o uso de %ou201Cidem%ou201D e %ou201Cibid.%ou201D. 9. Modo de citar a xurisprudencia. 10. Modo de citar sentenzas estranxeiras. 11. Citas de sentenzas de tribunais internacionais. 12. Cita de normas. 13. Modo de citar materiais doctrinales, legais e jurisprudenciales localizados en Internet. 14. A cita de documentos procedentes de bases de datos.
Tema 9. A localización telemática de fontes e doutrina xurídica.	Repertorios, bases de datos, portais, outros medios informáticos.
TERCEIRA PARTE. METODOLOXÍA DA INVESTIGACIÓN E DEREITO COMPARADO Tema 10. Aproximación ao dereito comparado.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A comparación xurídica e as súas posibilidades metodolóxicas investigadoras. 2. As tradicións xurídicas en clave macrocomparatista: a) a tradición xurídica continental; b) a tradición xurídica anglosaxoa.

<p>Tema 11. As diferentes técnicas que poden ser empregadas desde a aplicación dos principios básicos do dereito comparado.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Macrocomparación e microcomparación. As súas dificultades prácticas. O funcionamento e o contexto. 2. Principios operativos básicos do método comparado no ámbito xurídico. 3. Dificultades principais á hora de empregar o método comparado na investigación xurídica. 4. Iter metodolóxico na comparación xurídica. Cuestións prácticas.
---	--

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	B4	30	4.5	34.5
Investigación (Proxecto de investigación)	B7 B8 C6	2	36	38
Atención personalizada		2.5	0	2.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Nas sesións maxistrais, os profesores exporán de forma dialogada o contido do programa.
Investigación (Proxecto de investigación)	Os estudantes deberan presentar un proxecto ou traballo de investigación onde se reflicta a asimilación das orientacións metodolóxicas que son obxecto da materia. Este consistirá nunha breve monografía sobre un tema relacionado con algunha das materias do máster, cuxo tema ou problema será seleccionado por cada alumna/ou. Devandito traballo poderá consistir nunha primeira versión ou nunha parte ou resumo do traballo de fin de máster.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Investigación (Proxecto de investigación)	Os profesores deberán aprobar o tema do traballo ou proxecto de investigación, e asesorarán persoalmente aos estudantes sobre os aspectos metodolóxicos relacionados co seu deseño e elaboración.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Investigación (Proxecto de investigación)	B7 B8 C6	Na cualificación consideraranse os seguintes aspectos: precisión na formulación dos problemas e na identificación das diferentes cuestións implicadas na súa resolución; rigor na argumentación; exhaustividade e corrección no manexo das fontes; e, finalmente, calidade da redacción e perfección formal (modos de citar, etc.).	100

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica

I. Análise xurídica A bibliografía de calidade con orientación práctica concreta hai que buscala entre os libros de texto estadounidenses. Por exemplo, Wren, Ch., y Wren, J. R., *The Legal Research Manual. A Game Plan for Legal Research and Analysis*, 2nd ed., Madison (WI), Legal Education Publishing, 1999; Dernbach, J. C., Singleton II, R.V., Wharton, C. S., y Ruhtenberg, J. M., *A practical guide to legal Writing & legal Metho d*, 2nd ed., Littleton, CO, Rothman, 1994; y Putman, W. H., *Pocket Guide to Legal Research*, Thomson Delmar Learning, 2008.

II. Aspectos relacionados coa redacción) Para diferentes aspectos puntuais poden resultar de interese moitas obras que están no mercado. Cabe destacar Herrera, E., *Práctica metodológica de la investigación jurídica*, Buenos Aires Astrea, 1998; Lara Sáenz, L., *Procesos de investigación jurídica*, séptima ed., México, Porrúa-UNAM, 2005; Hernández Estévez, S. L., y López Durán, R., *Técnicas de investigación jurídica*, segunda edición, México, Oxford University Press, reimpr. 2006; Toller, F., y Cianciardo, J., *¿El sistema de citas en escritos académicos y profesionales de Derecho (guía práctica sobre sus aspectos formales)?*, La Ley, 2007.

A. Relacionado con el inglés, pero perfectamente aplicable al castellano, Garner, B. A., *Legal Writing in plain English. A Text with Exercises* Chicago & Londres, University of Chicago Press, 2001.

b) Centrados nas teses de licenciatura, máster e doutoramento, pero con utilidade xeral, destacan Eco, U., *Cómo se hace una tesis*, Barcelona, Gedisa, 2005; y J. Witker, *Cómo elaborar una tesis en Derecho*, Madrid, Civitas, 1991.

Recursos electrónicos Con carácter xeral, o portal máis completo e exhaustivo en canto a normas de todo rango e a xurisprudencia é Westlaw, tanto o español (<http://www.westlaw.es/westlaw/frames.do?posicion=frame&action=default>) como o internacional (<http://www.udc.es/biblioteca/galego/index.htm>). Existen outros portais: <http://www.tirantonline.com/login.do?user=coruña&password=consello>. Como portal sobre actualidade é interesante consultar <http://www.iustel.com>. En canto a doutrina, ademais das revistas xurídicas en versión electrónica (<http://www.udc.es/biblioteca/galego/index.htm>), existen algunhas bases de datos importantes: <http://dialnet.unirioja.es/index.jsp>; <http://web.lexis-nexis.com/professional>. Entre os motores de procura xerais para doutrina, non especificamente xurídicos, destaca Google scholar: <http://scholar.google.es>. Finalmente, poden consultarse tamén os catálogos informatizados das principais universidades (no noso caso: <http://www.bugalicia.org> etc.).

Metodoloxía do Dereito comparado A. V., *Symposium: ¿New Directions in Comparative Law?* 46 *The American Journal of Comparative Law (AJCL)* (1998) 597-737. A. V., *Centennial World Congress on Comparative Law- Globalization and Legal Knowledge: Implications for Comparative Law?*. En *The International Lawyer* 34,4 (2000) o en *Tulane Law Review* 75,4 (2001) 949A.V., *Nuevos retos del Derecho* (coord. A.Salinas de Frías. Universidad de Málaga, 2001) BORJA ALBI, *El texto jurídico inglés y su traducción al español* (Barcelona, 2000) Vid. amplia bibliografía incorporada. DAVID & JAUFRET-SPINOSI, *I grandi sistemi giuridici contemporanei* (4ª ed. italiana de la 10 ed. de 1992, Torino, 1994) De Cruz, *Comparative Law in a Changing World* (2nd ed. London, 1999). EHRMANN, *Comparative Legal Cultures* (Englewood Cliffs, New Jersey 1976) FERREIRA DE ALMEIDA, *Introdução ao Direito Comparado*. (Coimbra, 1994). FLETCHER, *¿Comparative Law as Subversive Discipline?* *New Directions...* p.683-700. GLENDON, GORDON & CAROZZA, *Comparative Legal Traditions in a Nutshell* (St. Paul, Minn, 1999). GROSSFELD, *The Strenght and Weakness of Comparative Law* (trad. from German T.Weir, Oxford, 1990). Gutteridge, *Comparative Law. An Introduction to the Comparative Method of Legal Study and Research* (2nd.ed. Cambridge, 1949, repr. 1971). MARKESINIS, *Foreign Law and Comparative Methodology: a Subject and a Thesis* (Oxford, 1997).

Bibliografía complementaria	<p>Bibliografía complementaria I. Análise xurídica Os textos que poden atoparse en español céntranse demasiado nos traballos de teses doutorais ou de licenciatura, e non propiamente na análise de problemas xurídicos. Unha excepción moi destacada é Alchourrón, C. E., y Bulygin, E., Introducción a la metodología de las ciencias jurídicas y sociales, Buenos Aires, Astrea, 1987 (varias reimpresiones). II. Sobre aspectos metodolóxicos e organizativos do traballo xeral e a práctica da avogacía, J. García Ramírez, J., Las cuatro habilidades del abogado eficaz. La buena práctica , 3ª edición, Madrid, Colex, 2006; The American Bar Association, Guide to Resolving Legal Disputes Inside and Outside the Courtroom, Nueva York, Random House, 2007; y Herrmann, M., The Curmudgeon’s Guide to Practicing Law, Chicago, Section of Litigation of American Bar Association, 2006. III. Metodoloxía do Dereito comparado Frank, La influencia del Derecho Europeo Continental en el ‘Common Law?’ (traducido por José Puig Brutau. Barcelona, 1957) MARKESINIS, Always on the same path: essays on foreign law and comparative methodology (Oxford, 2001) MARTINEZ-TORRON, Derecho angloamericano y Derecho canónico. Las raíces canónicas de la ‘common law?’. (Universidad Complutense Madrid, 1991) MORÁN , ‘El nuevo milenio ante el reto del Derecho comparado en las Universidades españolas?’ 5 Anuario de la Facultad de Derecho de la UDC (2001) pp.491-519. O’CONNOR, ‘International and Foreign Legal Research: Tips, Tricks, and Sources?’ 28 Cornell International Law Journal (1995) 416-451 ÖRÜCÜ, ‘Critical Comparative Law: Considering Paradoxes for Legal Systems in Transition?’, (1999) 50 Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijken, p. 130 y ss. SARFATTI, Introducción al estudio del derecho comparado (Trad. del Instituto Comparado de la Escuela Nacional de Jurisprudencia, Mexico, 1945).</p>
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Metodoloxía informática do Dereito Comunitario e do Dereito Comparado/612447014

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Traballo Fin de Master/612447010

Materias que continúan o temario

Observacións

<p>Non debe pensarse que as habilidades ou competencias instrumentais das que se ocupa de modo directo esta materia resultan de pouca ou nula importancia, pois pon de relevo o rigor e a orde no pensamento e axudan a reforzalos. O desenvolvemento da materia verase sometido, non obstante o anterior, a diversos tipos de limitacións, entre as que sobresaen as derivadas da escaseza de tempo. Polo que se refire a isto, convén sinalar que, como todos os asuntos prácticos, a obtención e consolidación das habilidades que trata de facilitar este curso requiren fundamentalmente do traballo e o exercicio persoal dos estudantes, e iso esixe tempo. Respecto diso, pode chegar a ser insuficiente tanto o número de horas de clase teórica como o número de créditos destinados á práctica persoal ou en grupo. O exercicio das anteriores competencias esixe traballo e estudo persoal por parte das/vos estudantes, ademais dunha actitude participativa nas sesións de clase. O traballo persoal resultará decisivo para superar con éxito estas materias. Recoméndase ler as presentacións e documentos desde o inicio do segundo cuadrimestre do máster, sen esperar a que comecen as clases. Finalmente, recoméndase non perder de vista tres ideas-forza que están na base do presente programa e presidirán o desenvolvemento das clases. A primeira idea pódese expresar así: no terreo da metodoloxía da investigación xurídica non hai dogmas, é dicir, é posible traballar de maneira correcta seguindo pautas ou modelos diferentes. Por iso non debe estrañar que nesta materia propóñanse modelos que coinciden só en parte cos que poden atoparse na bibliografía recomendada ou cos que parecen seguir outros profesores. A segunda idea, que é máis ben unha excepción ou cláusula de excepcionalidade, resúmese no seguinte: cada rama da ciencia xurídica ofrece particularidades ou peculiaridades metodolóxicas, derivadas das diferenzas no sistema de fontes que rexe cada sector da orde xurídica, e das distintas tradicións académicas, que non sempre responden a necesidades lóxicas estritas, senón a costumes e modos de facer as cousas en si mesmos discutibles. A terceira idea foi exposta fai xa case 25 séculos por Aristóteles: ‘Clas cousas que temos que facer sabendo, aprendémolas facéndoas’; con outras palabras, os saberes prácticos adquirense e asíntanse definitivamente coa práctica, sen que iso signifique descoñecer nin restar importancia ao estudo teórico do Dereito. A aprendizaxe teórica, no Dereito, serve para coñecer os materiais normativos e os principios e valores que presiden a elaboración e aplicación do Dereito. Con todo, de alguén que só posúa este coñecemento non pode dicirse que sabe Dereito; en realidade, sabe dereito aquela persoa que, a partir dos anteriores materiais é capaz de definir con rigor os problemas xurídicos e propor unha solución.</p>

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías